

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

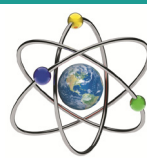
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 250 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabanning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafoyev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilarda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в ситстеме высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari sharoitida ta'limning insonparvarlik paradigmasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari	99
<i>Yaqubova Dinora Bahodirovna</i>	

Behbudiyning ta'lim-tarbiya sohasidagi qarashlari va o'qitish metodlari	104
Islomova Lola Abdig'ani qizi	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida lingvomadaniy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	110
Djabbarova Feruza Azamovna	
The Role of Phonation Energy Efficiency in Sound Changes	114
Baxramova Shaxnoza Erkinovna	
Mustaqillik yillarida ichki migratsiyaning shakllanish jarayonlari.....	119
Mo'minov Ziyovuddin Bakirjon o'g'li	
Raqamli ta'lim davrida bo'lajak o'qituvchilarda mustaqil ta'lim trayektoriyasini loyihalash: "pedagogik mahorat" fani misolida	123
Shabdullayeva Lazokatxon Orifbekovna	
Современные подходы к управлению образовательным учреждением: теоретические основы и особенности реализации.....	128
Джуманиязова Дильбар Азатовна	
Ko'zi ojiz o'quvchilarga funksiyalar grafiklarini o'rgatishda ko'p sezgili ta'lim yondashuvlaridan foydalanish.....	132
Abdullayev Umid Amrilloevich	
Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini takomillashtirishning tashkiliy-pedagogik omillari	139
G'oyibnazarov Rahmatilla	
Inklyuziv ta'limda fanlarni o'qitishda maxsus pedagog faoliyati.....	144
Hurriyat Yoqubova	
Modelling the Semantic Field of Ma'naviyat in a Specialised Parallel Corpus: Theoretical and Methodological Foundations of Cross-Genre Discourse Analysis	149
Mukhlisa Chorjeva Jumamurodovna	
Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy axborot-kutubxona xizmatlari samaradorligini oshirish metodikasi.....	154
G'oyibova Sayyora	
Talabalarda psixologik reziliyentlikni takomillashtirishning emotsional-kognitiv determinantlari	160
Hayitova Oydinniso Aliyevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida samarali faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	164
Mamasiddikova Maftuna Akbarjon qizi	
Fizika ta'limida muammoli masalalarni yechish ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari	168
Ostonova Malika Uktam qizi	
Texnika oliy ta'lim muassasalarida matematika fanlarini o'qitish metodikasini raqamli ta'lim texnologiyalari asosida takomillashtirish	173
Vahobov Mehroj Alisher o'g'li	
Tarbiya, ta'lim, rivojlanish va shakllanish kategoriyalarining mazmun-mohiyati va o'zaro munosabati	178
Xodjayeva Munisa Utkur qizi	
Birlamchi sog'liqni saqlash tizimida bo'lajak oilaviy shifokorlarning boshqaruvchanlik kompetensiyalari texnologiyasini shakllantirish	183
Abduvaxobova Nozima Raxmanovna	
Uchburchak o'rta chizig'ining xossasini o'qitish va undan kelib chiqadigan dastlabki xulosalar	189
E. E. Jumayev, O'. X. Aytuvganov	
Maktabgacha ta'limda musiqmashg'ulotlarini raqamli ta'lim resurslari asosida tashkil etishning nazariy-metodologik asoslari	195
G'ulomova Muslimaxon Ahmadillo qizi	
Teaching Medical Terminology Through Data-Driven Learning: A Corpus-Informed Model for English for Medical Purposes.....	199
Isomiddinova Diyora Qutbiddin qizi	

Jismoniy tarbiya yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarining jismoniy tayyorgarlik tizimida gimnastika mashqlarini qo'llash metodikasining o'ziga xos xususiyatlari.....	209
Karimov Duysenbay Djienbaevitch	
Filolog talabalarga ingliz va malay tillarini o'qitishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	213
Yuldashev Azim Abdurahmonovich	
Qozoq, rus, o'zbek va ingliz tillarida sotsiolingvistik terminlarning tarjimasi: terminologik ekvivalentlikning qiyosiy tahlili.....	218
Yuldasheva Mahzuna Omonullayevna	
Psixolog talabalarda empatiya, kommunikativ kompetentlik va refleksiv qobiliyatlarning konsultativ salohiyat rivojlanishidagi o'zaro bog'liqligi	224
Akbaraliyeva Asilaxon Tojiddinovna	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning individual kognitiv moslashuvchanligini kreativ didaktik o'yinlar vositasida rivojlantirish metodlari	230
Ortiqova Zulfiya Nurmaxamatovna, Mirzakarimova Anoraxon Ashurali qizi	
Raqamli ta'lim muhitida 7–9-sinf o'quvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish	236
Paizbekov Timurlan Kurbanbayevich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatni shakllantirishning pedagogik-psixologik omillari.....	240
Tursunbayeva Yulduz	
Искусственный интеллект и цифровая трансформация в преподавании русского языка.....	246
Абдусаломова Мохичехра Эргашевна	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA 7–9-SINF O'QUVCHILARINING MUSTAQIL TA'LIM FAOLIYATINI TASHKIL ETISH

Paizbekov Timurlan Kurbanbayevich

Ipak yo'li innovatsiyalar universiteti

o'quv jarayonlarini muvofiqlashtirish sektor menejeri

E-mail: timurlanpaizbekov.84@gmail.com

ORCID: 0009-0000-5201-8630

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhitida 7–9-sinf o'quvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik va metodik asoslari yoritiladi. Raqamli texnologiyalar, interaktiv ta'lim platformalari va elektron resurslardan foydalanish orqali o'quvchilarning mustaqil bilim olish, axborotni izlash va tahlil qilish, o'z-o'zini nazorat qilish hamda o'quv faoliyatini rejalashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, mustaqil ta'lim jarayonida o'qituvchining yo'naltiruvchi roli, individual ta'lim trayektoriyalarini shakllantirish va o'quv motivatsiyasini oshirishning ahamiyati asoslanadi. Raqamli ta'lim muhitida mustaqil ta'limni samarali tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim muhiti, mustaqil ta'lim, 7–9-sinf o'quvchilari, raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim resurslari, o'z-o'zini nazorat qilish, o'quv motivatsiyasi, individual ta'lim.

Abstract: This article examines the pedagogical and methodological foundations of organizing independent learning activities for students in Grades 7–9 within a digital learning environment. Particular attention is paid to developing students' abilities to acquire knowledge independently, search for and analyze information, monitor their own progress, and plan learning activities through the use of digital technologies, interactive educational platforms, and electronic resources. The article also highlights the importance of the teacher's facilitative role, the development of individual learning pathways, and the enhancement of students' learning motivation. Furthermore, it considers methodological approaches to organizing effective independent learning while taking into account students' age-related characteristics and the educational opportunities offered by digital environments.

Key words: digital learning environment, independent learning, students in Grades 7–9, digital technologies, electronic learning resources, self-monitoring, learning motivation, individual learning pathways.

Аннотация: В статье рассматриваются педагогические и методические основы организации самостоятельной учебной деятельности учащихся 7–9-х классов в цифровой образовательной среде. Особое внимание уделяется развитию навыков самостоятельного получения знаний, поиска и анализа информации, самоконтроля и планирования учебной деятельности посредством использования цифровых технологий, интерактивных образовательных платформ и электронных ресурсов. Обосновывается значение направляющей роли учителя, формирования индивидуальных образовательных траекторий и повышения учебной мотивации школьников. Также рассматриваются методические подходы к эффективной организации самостоятельного обучения с учетом возрастных особенностей учащихся и возможностей цифровой образовательной среды.

Ключевые слова: цифровая образовательная среда, самостоятельная учебная деятельность, учащиеся 7–9-х классов, цифровые технологии, электронные образовательные ресурсы, самоконтроль, учебная мотивация, индивидуальная образовательная траектория.

KIRISH

Raqamli ta'lim vositalarining umumiy o'rta ta'lim jarayoniga keng kirib kelishi o'quvchining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishga bo'lgan talabni kuchaytirmoqda. Bunda o'quvchining tayyor axborotni o'zlashtirishi emas, balki zarur ma'lumotni mustaqil izlash, tanlash, tahlil qilish va undan o'quv vazifasini hal etishda foydalanishi muhim hisoblanadi. Ayniqsa, 7–9-sinf bosqichida o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish, o'z faoliyatini rejalashtirish va natijasini baholashga bo'lgan ehtiyoji ortadi.

O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida ham o'quvchilarning kompetensiyalarini shakllantirish, jumladan, axborot bilan ishlash, o'z faoliyatini tashkil etish va bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirilgan yondashuv ustuvor hisoblanadi ^[1]. Shu sababli raqamli muhitda mustaqil ta'limni tashkil etish masalasini faqat

texnik vositalardan foydalanish nuqtayi nazaridan emas, balki o'quvchi faoliyatini pedagogik jihatdan boshqarish masalasi sifatida ko'rib chiqish zarur.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mustaqil ta'lim faoliyatini raqamli muhitda tashkil etish masalasi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biridir. A. L. Dent va A. C. Koenka (2016) o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarib o'rganishi va akademik natijalari o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan. D. C. Lee va C. Y. Chang (2025) raqamli ta'lim muhitida mustaqil o'rganish kompetensiyalarini baholash masalasini o'rgangan. M. Lan, H. Liu va Q. Pan (2025) esa raqamli savodxonlik hamda mustaqil ta'lim ko'nikmalari o'rtasidagi munosabatni tadqiq etgan.

Shuningdek, K. Toomla va hammualliflar (2026) raqamli ta'limda o'quvchilarni o'z-o'zini boshqarib o'rganishga yo'naltirish usullarini, A. Faza va I. A. Lestari (2025) esa raqamli muhitda mustaqil ta'lim strategiyalarini tahlil qilgan. Ushbu tadqiqotlar o'quvchilarning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda raqamli resurslar, pedagogik ko'mak va o'z faoliyatini baholash muhimligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, o'zini o'zi boshqarib o'qishning metakognitiv jarayonlari va kognitiv strategiyalari o'quvchilarning akademik natijalari bilan bog'liq^[2]. K–12 ta'limida mustaqil ta'limga yo'naltirilgan aralashuvlarning samaradorligi bo'yicha 2025-yilgi meta-tahlilda ham 17 ta tadqiqot va 2725 nafar o'quvchi ma'lumotlari umumlashtirilib, mazkur yondashuvning o'quv natijalariga ijobiy ta'siri qayd etilgan^[3]. Demak, o'quvchini mustaqil ta'limga jalb etish emas, mustaqil ta'lim faoliyatini to'g'ri tashkil etish metodik muammo sifatida qaralishi lozim.

Mustaqil ta'lim faoliyati o'quvchining topshiriqni o'qituvchi bevosita boshqaruvizis bajarishi bilangina belgilanmaydi. Uning mazmuniga maqsadni belgilash, faoliyatni rejalashtirish, zarur axborotni izlash, tanlash va qayta ishlash, bajarilgan ishni nazorat qilish hamda natijani baholash kiradi. Zamonaviy tadqiqotlarda o'zini o'zi boshqarib o'qish aynan tayyorgarlik, faoliyatni amalga oshirish va natijani baholash bosqichlari orqali izohlanmoqda^[4]. 2026-yilda K–12 raqamli ta'lim bo'yicha o'tkazilgan tizimli tahlilda ham mazkur uch bosqich – tayyorgarlik, bajarish va baholash – mustaqil o'quv faoliyatini tashkil etishning asosiy jarayonlari sifatida ajratilgan^[4].

Biroq amaliyotda mustaqil ta'lim ko'pincha "mavzuni mustaqil o'rganish", "Internetdan ma'lumot topish", "taqdimot tayyorlash" kabi umumiy topshiriqlar bilan cheklanadi. Bunday topshiriqlarda o'quvchining faoliyat maqsadi, axborotni tanlash mezonlari va bajarilgan ishni tekshirish usuli aniq belgilanmasa, o'quvchi tayyor ma'lumotni topish va qayta taqdim etish bilan cheklanib qolishi mumkin. Raqamli muhit bu muammoni yanada kuchaytiradi. O'quvchi bir vaqtning o'zida ko'plab manbalardan foydalanishi mumkin, biroq ularning mazmuni va ishonchligi bir xil emas. 2025-yilgi tizimli tahlil va meta-tahlilda raqamli savodxonlik bilan o'zini o'zi boshqarib o'qish o'rtasida o'rtacha darajadagi ijobiy bog'liqlik aniqlangan^[5]. Bu natija raqamli muhitda mustaqil ta'limni tashkil etishda faqat texnik ko'nikmalarni emas, balki axborotni izlash, baholash va undan maqsadli foydalanish ko'nikmalarini ham shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, o'quvchining mustaqilligi va o'qituvchi ko'magi o'rtasidagi nisbat ham muhimdir. 7–9-sinf o'quvchisiga topshiriqni butunlay nazoratsiz topshirish uning mustaqil faoliyatini kafolatlamaydi. Aksincha, barcha harakatlarni o'qituvchi belgilab bersa, o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish imkoniyati kamayadi. 2026-yilgi meta-tahlil natijalarida o'zini o'zi boshqarib o'qishni qo'llab-quvvatlash darajasi yuqori bo'lgan pedagogik aralashuvlar o'quvchilarning kognitiv, xulqiy va affektiv natijalariga samaraliroq ta'sir ko'rsatgani aniqlangan^[6]. Demak, mavjud holatdagi asosiy masala raqamli vositalarning yetishmasligi emas. Muammo – raqamli vositalar yordamida o'quvchining mustaqil ta'lim faoliyati qanday tashkil etilishi masalasining metodik jihatdan yetarlicha aniqlashtirilmaganidir. Mustaqil ta'limni tashkil etishdagi didaktik muammolar. Tahlil natijasida 7–9-sinf o'quvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda uchta asosiy didaktik muammo ajratiladi.

Birinchi muammo – mustaqil topshiriq bilan mustaqil ta'lim faoliyatining tenglashtirilishi. O'quvchiga topshiriq beriladi, biroq uni bajarish strategiyasi ko'rsatilmaydi. Natijada o'quvchi topshiriqni bajaradi, lekin o'z faoliyatini rejalashtirishni o'rganmaydi.

Ikkinchi muammo – raqamli axborotni tanlash va qayta ishlashdagi qiyinchilik. O'quvchi zarur ma'lumotni tez topishi mumkin, biroq uning ishonchligini aniqlash, turli manbalarni taqqoslash va olingan ma'lumotdan mustaqil xulosa chiqarish alohida metodik tayyorgarlikni talab qiladi.

Uchinchi muammo – mustaqillik va pedagogik boshqaruv o'rtasidagi muvozanatning buzilishi. O'quvchiga ortiqcha ko'rsatma berish uning mustaqil qaror qabul qilishini cheklaydi; yetarli yo'naltirish bermaslik esa faoliyatning samarasiz bajarilishiga olib kelishi mumkin.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun mustaqil ta'lim topshiriqlarini oddiy uy vazifasi shaklidan maqsadli, bosqichli va refleksiv o'quv faoliyati shakliga o'tkazish taklif etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Birinchi metod sifatida muammoli topshiriqlar metodidan foydalanish maqsadga muvofiq. Bunda o'quvchidan tayyor javobni takrorlash emas, balki muammoni hal qilish talab etiladi. Masalan, "Mavzu bo'yicha ma'lumot toping" topshirig'i o'rniga "Ikki manbadagi ma'lumotlarni taqqoslang va qaysi biri asosli ekanini dalillar bilan izohlang" topshirig'idan foydalaniladi. Bunday topshiriq o'quvchini izlash, taqqoslash va xulosa chiqarishga undaydi.

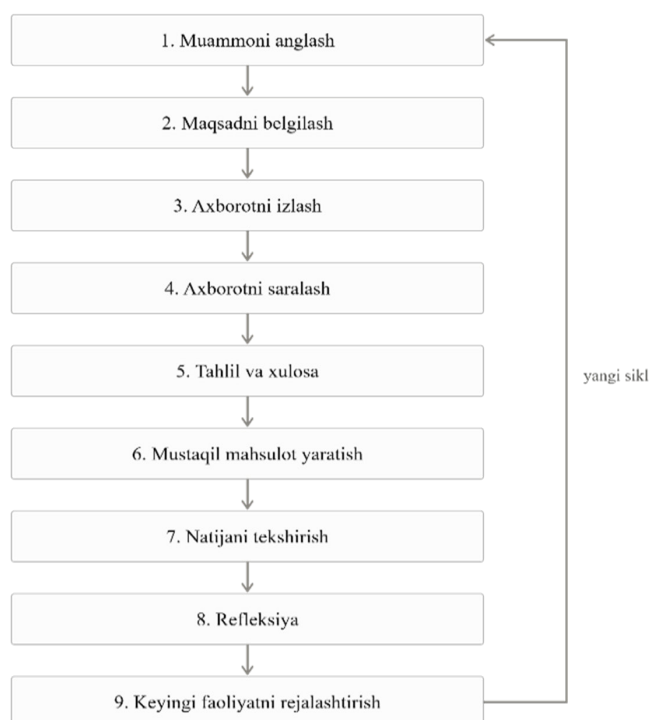
Ikkinchi metod – raqamli tadqiqot topshirig'i. Bunda o'quvchi kamida ikki manba bilan ishlaydi, ma'lumotlarni taqqoslaydi va natijani jadval, infografika, taqdimot yoki boshqa raqamli mahsulot shaklida ifodalaydi. Metodning asosiy talabi – ma'lumotni ko'chirish emas, undan yangi xulosa hosil qilishdir.

Uchinchi metod – bosqichli pedagogik ko'mak. Dastlab o'qituvchi topshiriqni bajarish algoritmini ko'rsatadi. Keyingi topshiriqlarda yordam miqdori kamaytiriladi: tayyor algoritm o'rniga yo'naltiruvchi savollar, keyinchalik esa faqat baholash mezonlari beriladi. Shu orqali tashqi boshqaruv asta-sekin o'quvchining ichki boshqaruviga o'tkaziladi.

To'rtinchi metod – refleksiv o'z-o'zini baholash. O'quvchi topshiriq yakunida faqat natijasini emas, balki o'z faoliyatini ham baholaydi. Buning uchun "Maqsadimga erishdimmi?", "Qaysi manbani nima uchun tanladim?", "Qaysi bosqichda qiyinchilikka duch keldim?", "Keyingi safar nimani o'zgartiraman?" kabi savollardan foydalanish mumkin.

1-jadval: Didaktik muammo va unga mos metodik yechim

Didaktik muammo	Metodik yechim	Qo'llaniladigan metod	Kutiladigan o'zgarish
Mustaqil topshiriqning umumiy berilishi	Topshiriqni bosqichlarga ajratish	Muammoli topshiriq	Faoliyatni rejalashtirish
Raqamli axborotni tanlashdagi qiyinchilik	Manbalarni taqqoslash va baholash	Raqamli tadqiqot topshirig'i	Axborotni tahlil qilish
O'qituvchiga haddan tashqari bog'liqlik	Ko'makni bosqichma-bosqich kamaytirish	Pedagogik ko'mak	Mustaqil qaror qabul qilish
Natijani faqat o'qituvchi baholashi	O'z faoliyatini tahlil qilish	Refleksiv baholash	O'z-o'zini nazorat qilish

1-rasm: 7–9-sinf o'quvchilarining raqamli muhitdagi mustaqil ta'lim faoliyati modeli

Yuqoridagi metodlarni yagona tizimga birlashtirish uchun 7–9-sinf o'quvchisining mustaqil ta'lim faoliyatini 1-rasmda keltirilgan ketma-ketlik asosida tashkil etish taklif qilinadi. Ushbu modelda har bir bosqich keyingi bosqich uchun asos bo'ladi. Masalan, o'quvchi maqsadni aniqlamasdan turib samarali axborot izlay olmaydi; axborotni saralamasdan turib asoslangan xulosa chiqara olmaydi; natijani baholamasdan turib esa o'z faoliyatidagi kamchiliklarni aniqlay olmaydi.

Modelning muhim jihati shundaki, refleksiya jarayonning yakuni sifatida emas, balki keyingi mustaqil faoliyatni boshlashga xizmat qiluvchi bosqich sifatida qaraladi. Natijada o'quvchi bir topshiriqni bajarish bilan cheklanmay, o'zining keyingi faoliyatini ham rejalashtira boshlaydi. Mazkur modelni amaliyotga joriy etishda topshiriq quyidagi shaklda tuzilishi mumkin:

Topshiriq: Berilgan mavzu bo'yicha kamida ikkita raqamli manbani tanlang. Ularning mazmunini taqqoslang. Ma'lumotlarning qaysi biri ishonchli ekanini aniqlash uchun uchta mezon belgilang. Olingan natijalarni jadvalga joylashtiring va o'z xulosangizni 3–5 gap bilan asoslang. Bunday topshiriqda o'quvchi bir vaqtning o'zida axborotni izlaydi, manbani tanlaydi, taqqoslaydi, mezon belgilaydi, xulosa chiqaradi va o'z qarorini asoslaydi. Shu sababli u oddiy "Internetdan ma'lumot topish" topshirig'idan didaktik jihatdan farq qiladi.

XULOSA

Tahlil shuni ko'rsatadiki, 7–9-sinf o'quvchilarining mustaqil ta'lim faoliyatini raqamli muhitda tashkil etish uchun quyidagi uchta shart muhim:

- topshiriqning aniq tuzilishi;
- o'quvchiga beriladigan pedagogik ko'makning bosqichma-bosqich kamayishi;
- faoliyatning refleksiya bilan yakunlanishi.

Raqamli vosita esa ushbu jarayonni amalga oshirish vositasi sifatida qaralishi kerak. Shunday qilib, mustaqil ta'limni tashkil etishda "o'quvchiga topshiriq berish"dan "o'quvchining mustaqil faoliyatini loyihalash"ga o'tish zarur. Bunda muammoli topshiriqlar, raqamli tadqiqot topshiriqlari, bosqichli pedagogik ko'mak va refleksiv o'z-o'zini baholashning o'zaro bog'liq qo'llanilishi 7–9-sinf o'quvchisining mustaqil ta'lim faoliyatini izchil tashkil etish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-apreldagi "Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"gi 187-son qarori. // <https://lex.uz/docs/3153714>
2. Dent A. L., Koenka A. C. The Relation Between Self-Regulated Learning and Academic Achievement Across Childhood and Adolescence: A Meta-Analysis // *Educational Psychology Review*. – 2016. – Vol. 28. – P. 425–474. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1110189>
3. Lee D.-C., Chang C.-Y. Evaluating Self-Directed Learning Competencies in Digital Learning Environments: A Meta-Analysis // *Education and Information Technologies*. – 2025. – Vol. 30. – P. 6847–6868. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1467873>
4. Toomla K., Hooshyar D., Kikas E., Malva L., Malleus-Kotšegarov E., Aus K. Tracing and Supporting Self-Regulated Learning in K-12 Digital Learning: A Systematic Review of the Last Three Decades (1990–2024) // *Educational Research Review*. – 2026. – Vol. 51. – Article 100782. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1747938X26000217>
5. Lan M., Liu H., Pan Q. Unpacking the Digital Literacy–Self-Regulated Learning Nexus: A Systematic Review and a Three-Level Meta-Analysis // *Educational Research Review*. – 2025. – Article 100713. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1747938X25000508>
6. Radović S., Parmigiani D., Nicchia E., Pario M. Not All Self-Regulated Learning Support Levels Are Equally Beneficial: A Meta-Analysis of Affective, Behavioral, and Cognitive Learning Effects of SRL Interventions with Different Level of SRL Support // *Frontiers in Education*. – 2026. – Vol. 11. <https://doi.org/10.3389/feduc.2026.1852722>
7. Faza A., Lestari I. A. Self-Regulated Learning in the Digital Age: A Systematic Review of Strategies, Technologies, Benefits, and Challenges // *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*. – 2025. – Vol. 26, No. 2. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v26i2.8119>
8. Zhao Y., Li Y., Ma S., Xu Z., Zhang B. A Meta-Analysis of the Correlation Between Self-Regulated Learning Strategies and Academic Performance in Online and Blended Learning Environments // *Computers & Education*. – 2025. – Vol. 230. – Article 105279. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360131525000478>
9. Wang M.-T. Developing Digital Self-Regulation in Adolescence: A Developmental Self-Determination Model of Digital Self-Regulation // *Educational Psychology Review*. – 2026. – Vol. 38. – Article 86. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10648-026-10183-y>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.